

גיליון מספר 21 – אפריל 2013

טיפים שימושיים לכתיבה - משולחנו של צוות העברית באכסניית הלשון במכללה¹

התאהבתי בה..... בלשון העברית!

הפעם: על מילה אחת קצרה

שמשמעים רבים לה

ואלה הם מעלליה של "פי"

פי היא מילת סיבה ידועה ונפוצה. כשתפקידה הוא ציון סיבה - היא איננה יכולה להופיע בראש המשפט!

דוגמות:

- "וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ **פִּי** בּו שְׁבַת מְכֹל-מְלֹאכְתּוֹ..." [בראשית ב ג]
- "מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה / בְּחִירִיק קָטָן / שְׁזִכָּה לֹא זָכָה לְעַמֵּד כְּחֶתָן / בְּרֹאשֵׁי אוֹתִיּוֹת, לְעֵטְרָן וּלְקִשְׁטָן, / **פִּי** שְׁמוּהוּ תְּמִיד, מַעֲשֵׂה שְׁטָן, / רַק בְּתַחֲתֵיתָן." [אלתרמן, מעשה בחיריק קטן]
- "וְהִנֵּה מִיַּד הַנְּנִי עוֹלָה, / וְגוֹפֵי מִתְּמַתֵּחַ וְאֲנִי גְדוֹלָה, / וְאֵין כְּמוֹנִי בְּכָל הָעוֹלָם; / **פִּי** אֲנִי גְבָהָה וְגְדוֹלָה מְכֹלָם. // וְהַכֹּל מְסִתְּפָלִים בְּיָרְאָה וְכַבּוּד, / **פִּי** הָרִי אֲנִי גְדוֹלָה עַד מְאֹד." [גולדברג, כובע קסמים]
- "הַרְבֵּה מְאֹד סָלִים קְטַנִּים יֵשׁ לוֹ, **פִּי** יֵשׁ הַרְבֵּה מְאֹד יְלָדִים קְטַנִּים." [מרים ילן-שטקליס, טול-טול בעל-חול ומיק-מהוק בעל-פהוק]

ל"פי" משמעויות נוספות, העיקריות שבהן: **ציון זמן, תחליף ל-ש, ניגוד, תנאי**

דוגמות:

- **לציון זמן**: "וְהָיָה **פִּי**-תְּבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ..." [שמות י"ב כ"ה] [במשמעות כש..., כאשר]
- **תחליף ל-ש**: נקבע, **פִּי** החופשה תחל בחודש יולי.
- **לניגוד**: "לֹא עַל-הַלְחָם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם, **פִּי** עַל-כָּל-מוֹצֵא **פִּי**-ה' יִחְיֶה הָאָדָם." [דברים ח ג] [במשמעות אלא]
- **לתנאי**: "**פִּי** תִּקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי, שֶׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד..." [שמות כ"א ב] [במשמעות אם]

¹ ד"ר עדית שר - מרכזת, זהבה קב-ונקי, אוסנת שריג

למשוררים יש זכות והיתר שאין לציבור

למשוררים יש זכות לעשות שימוש במילים גם בניגוד לכללים
דוגמות:

אָךְ אָמְרוּ, אֵיךְ מוֹצְאִים

אֶת עֲצֵי-הַפֶּלֶא?

כִּי רַבִּים הָעֲצִים

הַדּוֹמִים לָאֵלֶּה,

כִּי גְדוֹלָה הַחֲרָשָׁה

וְעֲצִיּוֹת זָפִים

כְּאוֹתָם הַשְּׁלֶשָׁה,

כְּעֲצֵי הַכְּשָׁפִים... [לאה גולדברג, שלושה אורנים]

ה"כִּי" הפותחת את המשפט [כִּי רַבִּים הָעֲצִים] משמשת כאן במשמעות של סיבה

הוא שנאמר: לציבור - אסור, למשורר - מותר